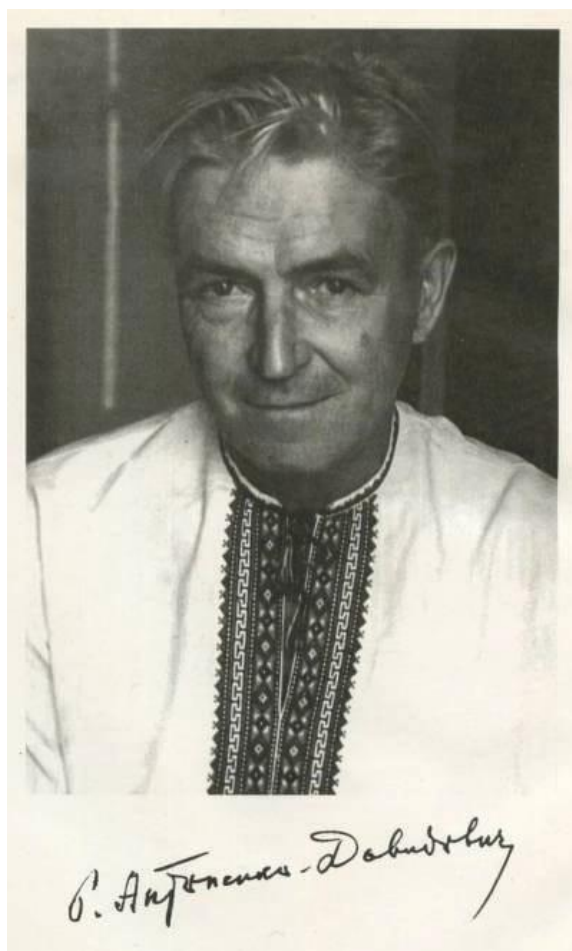

Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека
Відділ наукової інформації та бібліографії

Серія «Розстріляне відродження»

У пошуках живого слова

*Бібліографічний список літератури
до 125-річчя з дня народження
Бориса Дмитровича Антоненка-Давидовича*

Хмельницький
2024

Пропонуємо до уваги бібліографічний список літератури із серії «Розстріляне відродження». Серія присвячена діячам духовно-культурного та літературно-мистецького покоління 20-х – початку 30-х рр. ХХ ст. в Україні, які створили високохудожні твори у галузі літератури, живопису, музики, театру і які були знищені тоталітарним сталінським режимом.

Борис Антоненко-Давидович (*справжнє прізвище*: Давидов, також Давидів) – український письменник, літературний перекладач; член літературної організації Ланка-МАРС; дослідник проблем розвитку й культури української мови. Жертва сталінського терору.

Народився 23 липня (4 серпня) 1899 року в селі Засулля (Ромни), тепер Сумська область у родині спадкового почесного громадянина. Батька, Дмитра Олександровича Давидова, залізничника, перевели до Брянська, там і пройшло раннє дитинство Бориса. Але Ромни відвідував щороку.

Закінчив Охтирську гімназію (1917 р.); навчався на фізико-математичному факультеті Харківського університету, історико-філологічному факультеті Київського університету, які не закінчив у зв'язку зі зміною суспільного ладу й погіршенням матеріального стану.

Брав участь у визвольних змаганнях 1917–1920-х роках: служив у лавах Запорізького корпусу 1918 року та Армії Директорії 1919 року. Обіймав посаду коменданта Мелітополя (1918 р.). Очолював відділ освіти Охтирського району (1920-ті роки).

Був членом Української комуністичної партії, секретарем її Київського губкому. Після її ліквідації до жодної сили не належав. Працював у відділі культури редакції газети «Пролетарська правда», згодом був відповідальним секретарем журналу «Глобус». Брав участь у літературній дискусії 1925–1928 років.

У 1933 році здійснив подорож на велосипеді з Києва до Полтави через Батурин, Глухів, Гадяч, Охтирку й Диканьку разом з Підмогильним, Іваном Багряним, Борисом Тенетою.

Арешти 1933 року та самогубства Миколи Хвильового та Миколи Скрипника змушують Антоненка-Давидовича виїхати до Казахстану, де він працює при державному видавництві над антологіями казахської літератури українською мовою й української літератури казахською. Роботу не було завершено.

5 січня 1935 року арештований. За сфабрикованою справою засуджений до смерті, яку замінили на 10 років ГУЛАГу, вини не визнав. Покарання відбував у концтаборах Баклагу, де був землекопом, шахтарем, слюсарем, бухгалтером, фельдшером. Працювали по 10 годин, дві години витрачали на шлях до виснажливої роботи; у жахливих умовах дзьобав граніт і скелі, кайлував мерзлу землю, прокладаючи залізницю. Ув'язнення відбував у СИБЛАГу, БАМЛАГу (Урульга), під час війни перебував у СІЗО Букачачлагу, однак справу його переглянули і відправили на шахту Букачачинського табору. Працював землекопом і шахтарем, що суттєво підірвало здоров'я. Лише переведення на легшу роботу – рахівника, бухгалтера, а згодом – санітара і фельдшера – зберегло письменнику життя. Відбувши термін, повернувся в Україну, однак 1946 року

був знову арештований і без суду позбавлений волі. Згодом був засуджений на довічне заслання у село Малоросейка Больше-Муртанського району Красноярського краю. Реабілітований 1957 року повернувся до Києва.

Писати Борис Антоненко-Давидович почав ще в гімназійні роки. Перші публікації – 1923 року (оповідання «Останні два» і драма «Лицарі абсурду»).

Його творчий шлях поділяють на два періоди: перший – від 1923 до 1933 року, другий – від 1957 до 1984 року. Перший період становить 14 книжок, окремі нариси, рецензії, замітки. Найважливіші твори: «Запорошені силуети» (1925), «Тук-тук» (1926), «Синя волошка» (1927), «Смерть» (1928), «Справжній чоловік» (1929), «Печатка» (1930), «Землею українською» (1930). Лишилися незавершеними романи «Січ-мати» і «Борг», доля останнього невідома.

Реабілітований у 1957 році, відновлений у членах Спілки письменників. Працює редактором у журналі. Видає збірки репортажів «Збруч» (1959) та «В сім'ї вольній, новій» (1960). 1961 року в журнальному варіанті з'являється роман «За ширмою». Окрім цих творів, до другого періоду творчості належать «Золотий кораблик», «Образа», «Так воно показує», «Слово матері», «Вибрані твори» (1967) з передмовою критика Леоніда Бойка.

Видав мово- й літературознавчі праці: збірки статей «Про що і як» (1962), «В літературі й коло літератури» (1964), літературно-критичні й теоретичні нариси «Здалека й зблизька» (1969), роздуми над культурою української мови «Як ми говоримо» (1970). Залишив спогади про С. Васильченка, Є. Плужника, Б. Тенету, М. Рильського, В. Сосюру, процес СВУ.

В 1961, 1964, 1970 роках в видавництві художньої літератури «Дніпро» надруковано «Живі та мертві» – першу книгу однойменної трилогії К. Симонова, перекладену Антоненком-Давидовичем з російської на українську. Наступні дві книги трилогії, видані в 1970-х перекладали вже інші.

В 1966 році вийшов друком перекладений Антоненком-Давидовичем українською мовою з російської роман Г. Ф. Квітки-Основ'яненка «Пан Халявський».

У 1960–1970-х підтримує зв'язки з творчою молоддю, що склали дисидентські кола. У зв'язку з відмовою свідчити на суді над В. Морозом, зазнає тиску: його перестають друкувати (тобто позбавляють можливості заробітку), обшуковують і вилучають папери та друкарську машинку, цькують у пресі.

Серед творів написаних «у стіл»: «Сибірські новели», оповідання «Спокуса», «Гроза», «Так воно показує», «Чистка». У цей час за кордоном (у Болгарії, Польщі, Англії, Канаді, США, Австралії) активно рецензують, перекладають і перевидують деякі твори письменника: книжка «Як ми говоримо» отримала схвальну оцінку в російському журналі «Вопросы литературы» та в журналі Польської Академії наук «Slavia orientalis» (1972); Станіслав Рихліцький переклав польською мовою роман «За ширмою» («Za parawanem», 1974), цей роман перевидала в Австралії філія ОУП «Слово» та було підготовлено його переклад англійською мовою.

Помер у 1984 році у Києві. Похований на Лісовому кладовищі.

Матеріали взято із ресурсу «Вікіпедія»
(https://uk.wikipedia.org/wiki/Антоненко-Давидович_Борис_Дмитрович) та
віртуального музею «Дисидентський рух в Україні»
(<http://museum.khpg.org/1113803070>).

«Хай спиниться чудова мить!»
(Б. Антоненко-Давидович)

Борис Антоненко-Давидович залишив глибокий слід у українській літературі. Його твори перекладено багатьма мовами, і вони продовжують впливати на нові покоління читачів. Його творчість є важливим джерелом для дослідження соціальних, політичних та культурних процесів в Україні.

Твори Б. Д Антоненка-Давидовича у фондах бібліотеки

M373-1
84(2=Укр)7
A72

Твори: в 2 т. / Б. Д. Антоненко-Давидович. – Київ :
Дніпро, 1991.

Т. 1: Оповідання; Повісті; Літературний репортаж /
упоряд. Я. Б. Тимошенко. – 747 с.

Т. 2: [За ширмою] : Роман; Сибірські новели; Повісті;
Оповідання / упоряд. Я. Б. Тимошенко. – 624 с.

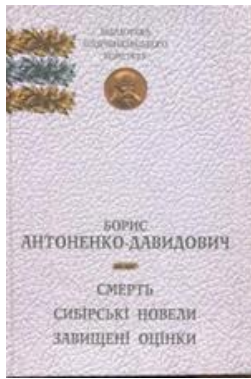
B36523
84(4УКР)6
A72

Вибрані твори : проза / Б. Д. Антоненко-Давидович. –
Київ : Грамота, 2006. – 336 с. – (Шкільна бібліотека).

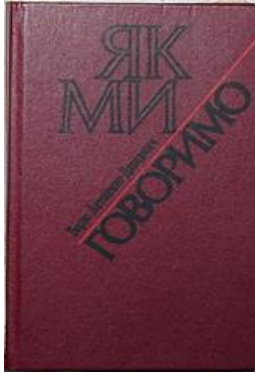
A26130
84(4УКР)6
A72

На шляхах і роздоріжжях: спогади. Невідомі твори /
Б. Д. Антоненко-Давидович ; авт. передм. та комент.
Б. Тимошенко. – Київ : Смолоскип, 1999. – 287 с.

Б35702
84(4УКР)6
А72

Смерть. Сибірські новели. Завищені оцінки / Б. Д. Антоненко-Давидович ; вступ. сл. Л. С. Бойко. – Київ : Вид-во гуманіт. літ., 2005. – 559 с. – (Бібліотека Шевченківського комітету).

А26707
81.411.1
А72

Як ми говоримо: дослідження / Б. Д. Антоненко-Давидович. – Київ : Укр. книга, 1997. – 335 с.

Література про Б. Антоненка-Давидовича

Б33110 Бойко, Леонід Сергійович. З когорти одержимих. Життя і
83.3(4УКР)6 творчість Бориса Антоненка-Давидовича в літературному
Б77 процесі ХХ століття: літературний огляд / Л. Бойко. – Київ :
Академія, 2003. – 581 с.

А31211 Бойко, Леонід Сергійович. Подвижник духу: документи і
83.3(4УКР)6 факти з життя Б. Антоненка-Давидовича / Л. С. Бойко. – Київ :
Б77 Пульсари, 2003. – 391 с.

Б32232 Багаття: Борис Антоненко-Давидович очима сучасників. –
83.3(4УКР)6 Київ : Вид-во ім. Олени Теліги, 1999. – 490 с.
Б14

Б45926 Антоненко-Давидович, Б. Д. // Кульчий О.
83.3(4УКР)6 Документальна скарбниця Шевченківських лауреатів. –
К90 Київ, 2013. – С. 40-41.

Б45926 Шевченко А. «Яка краса відродження країни!..» //
83.3(4УКР)6 Шевченко А. Треба України. – Київ, 2007. – С. 76-78.
К90

Б33618 Антоненко-Давидович (Давидов) Борис Дмитрович
83.3(4УКР) (1899–1984): укр. письменник / ред. І. Ф. Курас //
П78 Провідники духовності в Україні. – Київ, 2003. – С. 165-166.

Б33298 Антоненко-Давидович, Б. Д. : [літературна силуета] //
83.3(4УКР)6 Лавріненко Ю. А. Розстріляне Відродження. Антологія
Л13 1917–1933. – Київ, 2001. – С. 415-418.

П868- Гребньова В. Апокаліптичні мотиви в повісті
27(2000) Б. Антоненка-Давидовича «Смерть» // Наукові записки:
83.3(4УКР) Сер.: Філол. науки (літературознавство). Кіровоград. держ.
Н34 пед. ін-т ім. В. Винниченка, 2000. – Вип. 27. – С. 93-104.

Б28823-1 Бойко Л. Борис Антоненко-Давидович // Історія
83.3(4УКР) української літератури ХХ століття: У 2-х кн. Кн.1: Перша
І 90 половина ХХ ст.: підручник. – Київ, 1998. – С. 327-331.

Шевченко О. Лицар честі // Українська літературна газета. – 2019. – № 18. – С. 4 : фот.

Шугай О. «Я ввесь у майбутньому...» : (до 120-річчя від дня народження Бориса Антоненка-Давидовича) / О. Шугай // Українська літературна газета. – 2019. – № 20. – С. 6-7 : фот.

Ісаківці очима письменника [Бориса Антоненко-Давидовича у нарисах «Де когут піє на три держави» і «Нема Збруча»] // Подолянин. – 2017. – № 9. – С. 6.

Жванець очима письменника [Бориса-Антоненко-Давидовича у нарисах «Де когут піє на три держави», «Нема Дністра»] // Подолянин. – 2017. – № 8. – С. 9.

Охріменко Н. Борис Антоненко-Давидович. «Слово матері» // Українська література в загальноосвітній школі. – 2015. – № 2. – С. 36-39.

Хамедова О. Fecі, guod potui... (Доля і творчість Бориса Атоненка-Давидовича) // Дивослово. – 2014. – № 5. – С. 55-61.

Масенко Л. Чому я пишу українською? Антоненко-Давидович про власний досвід формування мовної та національної свідомості // Слово Просвіти. – 2012. – 19-25 квіт. – С. 4-5.

Горбатюк В. Пером і багнетом : [перебування В. Сосюри та Б. Антоненко-Давидовича на Поділлі у 1919 р.] // Козацьке Поділля. – 2012. – № 5. – С. 3 : фот.

Нестерчук Д. Два покоління: Борис Антоненко-Давидович і шістдесятники // Літературна Україна. – 2012. – 12 квіт. – С. 14.

Горбатюк В. Антоненко-Давидович у Кам'янці-Подільському : до 110-річчя видатного письменника // Кам'янець-Подільський вісник. – 2009. – 7 серп. – С. 6.

Фурсова Л. «Слово матері» Бориса Антоненка-Давидовича як заповіт берегти рідну мову / Л. Фурсова, А. Локоть // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 6. – С. 26-31.

Фисун О. Доба і особистість // Дніпро. – 2005. – № 11-12. – С. 103-110.

Привалова С. Життя і творчість письменника-земляка Б. Антоненка-Давидовича // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 1. – С. 37-43.

Сверстюк Є. Він проніс через ХХ століття шевченківський дух // Літературна Україна. – 1999. – 18 лист.

Гомза Я. Спогад про дорогу людину // Українська газета. – 1999. – 22 лист.

*Підготувала Лариса Іванова,
бібліограф I категорії відділу наукової
інформації та бібліографії Хмельницької ОУНБ*